

BESZÁMOLÓ A CSEHSZLOVÁK ANTROPOLÓGUSOK PÖSTYÉNI KONFERENCIÁJÁRÓL

Írta: DR. EIBEN OTTÓ

A tudományos kutatások eredményeinek széles körű demonstrálását, ill. az egy szakmában de különböző szakterületeken dolgozó szakemberek kutatómunkájának összehangolását szolgálják a konferenciák. Ezekon egy-egy szakterület prominens képviselőjének referátuma alapján jó áttekintést kapunk valamely problémaköréről. Ezt jól kiegészítik a symposion-szerű ülések, ahol egy-egy részletkérdés bővebb megvitatására nyílik alkalom, amelyeket a kötetlen, kollégialis beszélgetések fokoznak. Ezek szakmai kihatásaitaként illetően vetekszenek az ún. „nagyelőadásokkal”.

A csehszlovák antropológusok 1963. évi, Pöstyénben megrendezett nemzetközi konferenciája különösen az utóbbi vonatkozásban volt kitűnő.

A csehszlovák antropológusok 1955 óta rendeznek ilyenfajta kongresszusokat (1955. *Starý Smokovec*, 1957. *Kokořine*, 1958. *Opava*, 1959. *Smolenice*, 1961. *Mikulov*, 1962. *Praha*, 1963. *Piešťany*). Az első és a hatodik, a prágai, hazai jellegű tanácskozás volt, de a másodikról kezdve nemzetközivé fejlesztették kongresszusaikat.

A pöstyéni konferenciát 1963. szeptember 30. és október 5. között rendezték meg. A konferenciát VALŠÍK professzor és munkatársai (tehát a pozsonyi egyetem Embertani és Genetikai Tanszék) rendezte, — nagy gyakorlattal, ügyesen.

A konferencián mintegy 100 szakember vett részt. Csehszlovákiából szinte mindenki (kb. hatvanan), Lengyelországból is sokan (kb. huszan). Feltűnt, hogy az ő esetükben szinte kizárólag a fiatal generációk voltak képviselve. Rajtuk kívül Franciaország 5, NDK 3, Olaszország 3, NSzK, Belgium, Románia, Jugoszlávia 1—1 fővel volt képviselve. Magyarországról egyedül voltam, saját költséggel vettem részt a konferencián.

VALŠÍK professzor megnyitója után valamennyi jelenlevő nemzet képviselője üdvözölte a konferenciát, majd pedig megkezdődtek az előadások. A konferencián 60 előadás hangzott el. Mindig csak délelőtt voltak ülések. A délutánokat a rendezők kötetlen eszmecserekre szabadon hagyták, — bár mindig volt olyan szervezett program is, amelyen az érdeklődők részt vehettek (városnézés Pöstyénben, a fürdő megtekintése, múzeumlátogatás, hajókirándulás a Vágon stb.).

Az első két napon főleg *paleoantropológiai* témák kerültek előadásra. Kiemelkedett ezek közül JELINEK, J. (Brno) előadása a csehországi paleolitikumról, FEREMBACH, D. (Paris) előadása a Moita do Sebastiao-i epipaleolitikus koponyákról, BACH, H. (Jena) és WIERCZINSKA, A. (Warszawa) előadásai, akik égetéses temetkezésekből előkerült csontokon észlelt változásokról számoltak be; CHOCHOL, J. — STĚLOUKAL, M. (Prága) 6-szláv populációk paleoantropológiai vizsgálatát ismertették, VOGEL, K. (Kiel) a *Cercopithecus* koponyadeformációjáról tartott előadást, MALÁ, H. (Hradec Králové) pedig VII—XII. századi ó-szláv, cseh és magyarországi populációk a tipológiai összehasonlításáról számolt be.

A harmadik napon kerültek sorra HEINTZ, N. (Paris), aki az emberi koponya phylogenezisének tanulmányozásához adott új módszert, MENDREZ, C. — COBLENTZ, A. (Paris), akik az ember törzsfajlásának embriológiai bizonyítékait foglalták össze. Számos más előadás érintette az ontogenesis és a phylogenesis kapcsolatát.

A harmadik naptól kezdve már a *somatológia* témakörére tértünk át, s ez kitöltötte a további három napot. Kiemelkedőek voltak HIERNAUX, J. (Paris) a növekedés antropológiájáról, OLIVIER, G. (Paris) a pubertásról tartott előadásai, valamint VALŠÍK professzornak (Bratislava) a menarche szezonális jelentkezésével kapcsolatos összefoglaló referátuma. E témakörökhöz több előadás is csatlakozott, sokan tárgyalták a gyermekek testi fejlődésének kérdéseit: PROKOPEC (Prága), NOVOTNY, V. — TITLACHOVÁ, S. (Prága), NOVÁKOVÁ, M. (Praha), DROBNY, I. (Bratislava), DROBNÁ, M. (Bratislava), PYŽUK, M. (Warszawa), SCHOTT, L. (Berlin), STUKOVSKY, R. (Bratislava) a kéztőcsontok csontosodásáról tartott értékes előadást. A kérdés fogászati vonatkozásait tárgyalták BACHRATY, A. — ANDRIK, P. — BALAZOVÁ, M. (Bratislava), CHARZEWSKI, J. (Warszawa), FABRYOVÁ, E. (Bratislava) előadásai. Szerepeltek e témakörben az újszülöttek OTTO, W. — Berlin) és az őregek (SUCHY, J. — Prága) antropológiai jellegi. Nagy érdeklődés kísérte CORRENTI, V. (Palermo) előadását, aki a bőrszínre vonatkozó reflektometriai vizsgálatait demonstrálta. Néhány sportantropológiai előadás is elhangzott: TITLACHOVÁ, S. — NOVOTNY, V. (Prága), és LINC, R. (Prága). — Magam nyugat-magyarországi leányok menarche-idejét ismertettem, amelyet 13,2 — 13,5 év között találtam.

A konferencia alkalmával tartották meg a Csehszlovák Antropológiai Társaság *közgyűlését*, amelynek első részére valamennyi részvevő nemzet 1—1 képviselőjét meghívták. Itt VALŠÍK professzor nemzetközi együttműködés lehetőségeit és szükségességét vázolta, közös antropológiai kutatások megindítását tartotta kívánatosnak. A részvevők általában nagyon pozitívan nyilatkoztak e kérdésben. A magam részéről — hangsúlyoztam, hogy magánemberként nyilatkozom — a csehszlovák antropológusokkal való együttműködésre különösen három területet látok alkalmasnak: a történeti antropológiai, az ethnikai antropológiai kutatásokat, valamint a gyermekek növekedésének, testi fejlődésének vizsgálatát.

A konferencia idejére jelent meg az „*Anthropos*”, egy csehszlovák—holland közös vállalkozás eredménye. E szép kiállítású, vaskos kötet, amelyet Dr. Jan JELÍNEK, a Brno-i múzeum igazgatója szerkesztett, az 1962. évi mikulovi antropológiai kongresszus előadásait tartalmazza. A 332 oldalas, nagy alakú kötet, amely 600 példányban jelent meg, 38 tanulmányt közöl cseh, német, francia, orosz és angol nyelven. Tekintettel arra, hogy a kötetet nemcsak az európai, hanem a tengerentúli antropológiai intézeteknek is megküldték, az *Anthropos*-ban megjelent cikkek rendkívül nagy publicitásnak örvendenek.

Ugyancsak Brno-ban adják ki az „*Anthropologie*” című folyóiratot, amelyet hosszú szünet után ismét életre hívtak, ill. megindítottak csehszlovák kollégáink. A folyóiratot most nemzetközi alapokra helyezték és 28 tagú szerkesztőbizottságának munkájában a legkülönbözőbb nemzetiségű vezető antropológusok vesznek részt, köztük négy magyar kolléga is. A nagyalakú formában megjelenő lap évenként két, mintegy 70 oldalas füzetet bocsát ki. Szerkesztője ugyancsak JELÍNEK.

A csehszlovák antropológusok VII., pöstyéni konferenciája is igazolta azt a régi tételt, hogy mennyire hasznos a nemzetközi tudományos életbe kongresszusok rendezésével, kiadványokkal való bekapcsolódás; a fiatal kollégák szempontjából milyen nagy jelentőségű az ilyen kongresszusokon való részvétel, ill. ott előadások tartása; mennyire gyümölcsöző lehet valamely probléma nemzetközi szintű, komplex vizsgálata.

1958 óta a csehszlovák kollégák valamennyi nemzetközi kongresszusán részt vehettem. Ez alkalommal köszönöm barátságukat és kedvességüket.

(*Előadva a MBT Embertani Szakosztályának 1963. november 27-i szakülésén.*)

BERICHT ÜBER DIE KONFERENZ DER TSCHECOSLOWAKISCHEN ANTHROPOLOGEN IN PIEŠŤANY

Vom 30. September bis zum 5. Oktober 1963 fand die VII. internationale Konferenz der tschechoslowakischen Anthropologen in Piešťany statt. Außer den etwa 100 tschechoslowakischen Kollegen waren 20 Polen, 5 Franzosen, 4 Deutschen, 3 Italiener und je ein Belgier, Rumäner, Jugoslawer und Ungar anwesend.

Die Organisation der Konferenz übernahmen Professor VALŠÍK und Mitarbeiter, das Institut für Anthropologie und Genetik der Universität Bratislava mit großer Gewandtheit. Es wurden 60 Vorträge — immer Vormittag — gehalten. Nachmittag gab es freie Diskussionen sowie verschiedene andere Programme (Stadtbesichtigung, Besichtigung des Bades von Piešťany, Museumsbesuch, Dampferfahrt auf dem Váh usw.).

Die ersten zwei Tage wurden Vorträge über *paleopathologische* Fragen, am dritten Tag einige zusammenfassende Referate von *allgemeinem* Interesse und die letzten zwei Tage Vorträge über *somatologische* Fragen gehalten.

Während der Konferenz fand auch die *Generalversammlung* des Tschechoslowakischen Anthropologischen Vereins statt. Hier sprach Professor VALŠÍK in Anwesenheit der eingeladenen ausländischen Gäste über die Möglichkeiten und die Notwendigkeit der internationalen Zusammenarbeit der Fachleute und betonte die Wichtigkeit der gemeinsamen anthropologischen Forschungstätigkeit.

Zur Zeit der Konferenz erschien der prunkvoll gestaltete „*Anthropos*” (herausgegeben von Dr. Jan Jelínek, Brno). Der Band enthält auf 332 großen Seiten 38 Studien des anthropologischen Kongresses 1961 in Mikulov in tschechischer, deutscher, französischer, russischer und englischer Sprache.

Ebenfalls in Brno und von Jelínek herausgegeben erscheint die Zeitschrift „*Anthropologie*”, die unsere tschechoslowakischen Kollegen nach langer Pause jetzt unter Mitwirkung einer internationalen Redaktionsgruppe wieder ins Leben gerufen haben. — Beide Veröffentlichungen erfreuen sich einer großen Popularität.

Die VII. Konferenz der tschechoslowakischen Anthropologen in Piest'any ist wieder ein Beweis dafür, daß es sehr wichtig und fruchtbringend ist, wenn man Kongresse veranstaltet, Publikationen erscheinen läßt, ferner wenn man an Kongressen in anderen Ländern teilnimmt bzw. dort Vorträge hält und sich so am internationalen wissenschaftlichen Leben beteiligt.

Seit 1958 nahm ich an sämtlichen internationalen Kongressen der tschechoslowakischen Kollegen teil. Bei dieser Gelegenheit bedanke ich mich für ihre Gastfreundschaft.

ISMERTETÉSEK

Hajdú P.: *The Samoyed Peoples and Languages*. Indiana University, Bloomington, 1963.

Az „Indiana University Publications” sorozat 14. kötetében jelent meg Hajdú Péternek a szamojéd népekre és nyelvekre vonatkozó munkája. Mint ismeretes, a finn-ugorok és a szamojédek urali őshazája közös volt. Ebből a nyelvi közösségből a szamojédek váltak ki leghamarabb. A szamojéd nyelvek az ősi „proto-urali”-nak mondható nyelv több sajátosságát megőrizték, amelyek azóta eltűntek a finnugor nyelvekből. Hajdú Péter 114 oldalas rotaprint kivitelű, de igen tetszetős kiállítású, monográfiájában nemcsak a szamojéd népek lakóhelyével és nyelvével foglalkozik, de néprajzi és antropológiai vonásaikra, sőt történetükre is kitér. Könyvének végén igen terjedelmes bibliográfiát ad.

Könyvének természetéből következik, hogy a ma élő szamojédek „fizikai embertanának” mindössze két oldalt szentel; ennek keretében a nyenyeczek, nganaszánok és szelkupok (egymáshoz és a szomszéd népekhez viszonyított) összehasonlító vázlatos embertani jellemzést adja. Ebben a fejezetben nem hivatkozik szerzőkre, az antropológiai vizsgálatokról csak az irodalom átnézése alapján tájékozódhatunk. Hajdú szerint sajnálatos, hogy nincs valamennyi szamojéd népre vonatkozó részletes és rendszeres embertani vizsgálat. Szövegéből következtetve leginkább Debeenen a szelkupokra vonatkozó (1947) munkájára támaszkodott. A munkát a szibériai népek antropológiájával, valamint a magyar (ugor) őstörténet kérdéseivel foglalkozók figyelmébe ajánljuk.

Lipták Pál

G. HEBERER, G. KURTH, I. SCHWIDETZKY-ROESING: *Anthropologie. Das Fischer Lexikon. Bd. 15*. Frankfurt am Main, 1959.

A Fischer Lexikon e kötete az egész fizikai embertan területét felöleli, s az egész tudományunk mai állásáról ad jó tájékoztatást. A bevezetést, az ember származását, az ősembertant és a rendszertani részeket Heberer, a fajtákról szóló fejezeteket Kurth, míg a demographiára, emberörökléstani, alkattani, fajtaéletani és lélektani, társadalmi lélektani fejezeteket Schwidetzky-Roesing írta a növekedésre vonatkozó kérdésekkel és az apaság bizonyítását tárgyaló fejezetekkel együtt. A könyvecske tudományunk legújabb ismereteit igyekszik főleg biológiai szempontból elénk tárni. A kérdések megértését a bőséges illusztrációk, melyeknek száma közel száz, köztük rengeteg grafikon, típuskép, térkép mozdítja elő. Kár, hogy az igen ügyes összeállítás a szovjet embertani irodalmat nem ismeri, s az ember származása kérdéseiben a kitűnő zoologus Heberer sokban teljesen egyéni, a nomenclaturában teljesen új és zavarkeltó megállapításait kritika nélkül magáévá teszi. Ennek figyelembevételével a könyvecske igen sikerült modern összefoglalásunk, melynek értékét különösen emeli tartalma és képein kívül a nagy és szakosított bibliographia és a bőséges regiszter, amelynek a használatot igen nagy mértékben megkönnyíti. A szerzőket és a kiadót szakmánk köszönete és elismerése illeti meg.

Malán Mihály

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Vidosa László

A kézirat beérkezett: 1964. VIII. 10. — Példányszám: 400 — Terjedelem: 4.2 (A/5) ív

64.59347 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György